

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра практичної та клінічної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

та деканат

Ю. В. Загромак

Протокол № 6 від «19» лютого 2020 р.

№8919022020

Психологія екстремальних ситуацій

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

Підготовки	<u>Бакалавр</u>
галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
спеціальність	<u>053 Психологія</u>
освітня програма	<u>Практична психологія</u>

Луцьк-2020

Програма навчальної дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій» підготовки бакалавр, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, освітньої програми «Практична психологія»

Розробник:

Мельник А. П., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної та клінічної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рецензент:

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор Рівненського державного гуманітарного університету

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри практичної та клінічної психології

протокол № 8 від 22.01.2020 р.

Завідувач кафедри: _____ (доц. Мушкевич М. І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології та соціології

протокол № 5 від 05.02. 2020 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (доц. Іванашко О. Є.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія (Практична психологія)	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 4
		Семестр 8-й
		Лекції 12 год.
ІНДЗ: є		Практичні (семінарські) 12 год. Лабораторні 12 год.
		Самостійна робота 76 год.
		Консультації 8 год.
	<u>Бакалавр</u>	Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: аналіз наукових теорій поведінки людини в умовах екстремальної ситуації; основні чинники, які впливають на дану поведінку; а також прикладні аспекти зазначеної проблеми і формування навичок надання психологічної допомоги особам, що зазнали психічної травми.

Курс навчальної дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій» передбачає теоретичний та практичний напрями. У сучасному світі чимдалі нагальною стає проблема надання психологічної допомоги в екстремальних умовах: під час криз, катастроф, у випадках терористичних актів, стихійних і інших лих, яких може зазнати людина. Отже, сьогоденна проблема щодо психологічної допомоги у екстремальних ситуаціях є актуальною для багатьох клієнтів. Це потребує ґрунтовної підготовки фахівців – соціальних, медичних і практичних психологів, які повинні володіти методами надання допомоги у кризових та катастрофічних ситуаціях.

Фахівці-психологи повинні успішно здійснювати профілактичну психосоціальну дію, заходи екстреної психологічної допомоги і посткризову психологічну підтримку. Фахівці даного профілю надзвичайно потребуються у всіх сферах життєдіяльності

суспільства: в різноманітних оборонних, силових і правоохоронних структурах держави (Збройні Сили України, МВС, МНС, СБУ); пенітенціарних системах.

Мета курсу – отримання студентами поглиблених знань, умінь і навичок в галузі психологічних аспектів екстремальних ситуацій відповідно до сучасних наукових уявлень. Придбання таких знань і навичок складає важливу умову для кваліфікованого вирішення фахівцем-психологом широкого спектру задач, пов'язаних з перебуванням людини в різних напружених і екстремальних ситуаціях, надання психологічної допомоги потерпілим.

Завдання курсу:

- методичні - сформувати у студентів науковий підхід до вивчення особливостей психічного життя людини й законів розвитку і функціонування психіки в умовах екстремального життя та діяльності; ознайомити студентів з базовими і науковими поняттями психології екстремальності, основними методологічними і дослідницькими проблемами екстремальної професійно-психологічної підготовки, надання невідкладної психологічної допомоги тим хто її потребує.

- пізнавальні – ознайомити студентів з предметом, основними категоріями, поняттями, завданнями і галузями застосування психології екстремальності; типами напружених і екстремальних ситуацій; первинними реакціями і поведінкою людини, групи в екстремальних ситуаціях; адаптаційними реакціями організму на екстремальну ситуацію; способами подолання важких ситуацій; закономірностями надійності професійної діяльності людини в екстремальних ситуаціях; динамікою поведінки і психічного стану людей при стихійних бідах і технічних катастрофах; симптомами посттравматичних стресових порушень; засобами надання психологічної допомоги людям, які підпали в умови екстремальної ситуації.

- практичні – розвинути у студентів психологічну готовність до дій в умовах екстремальних ситуацій, використовувати теоретичні та практичні знання з психології в практиці визначення оцінки напруженості праці та психофізіологічної „вартості” основних видів діяльності людей, працюючих в умовах надзвичайних ситуацій; вивчати психологічні особливості дій працівників екстремальних професій в ризиконебезпечних ситуаціях службової діяльності; розробляти новітні методи та психотехнології дій людей в межах екстремально-психологічної обстановки;

сформувати у студентів навички самостійних теоретичних і експериментальних психологічних досліджень явищ, які виникають в умовах надзвичайних ситуацій.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- теорії та концепції поведінки в екстремальній ситуації;
- класифікації та критерії оцінювання екстремальної ситуації;
- вільно і адекватно використовувати спеціальні терміни;
- орієнтуватися в різних типах екстремальних ситуацій і формах поведінки людей в цих ситуаціях;
- орієнтуватися в методах діагностики психічних станів, поведінки людини в екстремальних ситуаціях, діагностики PTSD;
- вивчати психологічні особливості дій працівників екстремальних професій в ризиконебезпечних ситуаціях службової діяльності;
- досліджувати психологічний вплив різноманітних стрес-факторів на постраждалих та рятувальників;
- вивчати психологічні особливості управління особовим складом у кризових та надзвичайних обставинах та ситуаціях;
- діагностувати, профілакувати та проводити корекцію негативних психічних станів, що виникають у постраждалих і рятувальників під впливом ризиконебезпечних ситуацій;
- надавати екстрену психологічну допомогу постраждалим, які зазнали сильного психотравмуючого впливу під час надзвичайної події;
- розробляти сучасні методи постекстремальної роботи з постраждалими в реанімаційних закладах та з персоналом ризиконебезпечних професій, здійснювати психологічне забезпечення відновлюваного періоду діяльності особового складу після виконання складних задач службової діяльності;
- створювати та здійснювати на практиці різноманітні технології психологічної допомоги в кризових і надзвичайних ситуаціях.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Прак.	Лабор.	Сам. роб.	Консульт .
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи особливостей поведінки людини в екстремальній ситуації.						
Тема 1 Предмет, завдання та методи дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій».	12	1	1		9	1
Тема 2 Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах та під час терористичних актів.	12	1	1		9	1
Тема 3 Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій.	14	1	1	2	9	1
Тема 4 Медико-психологічна систематика психогенних розладів особистості в умовах екстремальної ситуації	14	1	1	2	9	1
Тема 5 Клінічні особливості психогеній в умовах екстремальної ситуації.	16	2	2	2	9	1
Разом за модулем 1	68	6	6	6	45	5
Змістовий модуль 2. Специфіка надання психологічної допомоги особам, що зазнали психологічної травми внаслідок екстремальної ситуації.						
Тема 6. Психогенії при гострих життєвонебезпечних ситуаціях.	17	2	2	2	10	1
Тема 7. Панічні розлади, як наслідок впливу екстремальної ситуації.	17	2	2	2	10	1
Тема 8. Профілактика та психотерапія психогеній в умовах екстремальної ситуації..	18	2	2	2	11	1
Разом за модулем 2	52	6	6	6	31	3
Всього годин	120	12	12	12	76	8

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1	<p>Тема 1. Предмет, завдання та методи дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій».</p> <ol style="list-style-type: none">1) Особливості прояву кризових станів особистості.2) Проблеми професійної діяльності практичного психолога, що потребують роботи з психічною травмою клієнта.3) Місце дисципліни «Психологія кризових станів» в професійній діяльності практичного психолога.
2	<p>Тема 2 Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах та під час терористичних актів.</p> <ol style="list-style-type: none">1) Біхевіористичний підхід в роботі з наслідками психотравми.2) Психодинамічний підхід в роботі з наслідками психотравми .3) Екзистенційний підхід в роботі з наслідками психотравми.4) Гуманістичний напрямок в роботі з наслідками психотравми
3	<p>Тема 3. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій.</p> <ol style="list-style-type: none">1) Основні ознаки психологічної кризи за МКХ-11 і DSM-V.2) Характеристика ознак психологічної кризи за Б. Колодзіним.3) Характеристика ознак психологічної кризи за Ф. Пюселіком.
4	<p>Тема 4. Медико-психологічна систематика психогенних розладів особистості в екстремальних умовах</p> <ol style="list-style-type: none">1) Визначення кризи за МКХ-11.2) Визначення кризи за DSM V.3) Внутріособистісна криза в психології та психіатрії.
5	<p>Тема 5. Клінічні особливості психогенії в умовах екстремальної ситуації.</p> <ol style="list-style-type: none">1) Метод спостереження в діагностиці психогенній.2) Метод клінічного інтерв'ю в діагностиці психогенній.3) Метод тестів в діагностиці психогенній.
6	<p>Тема 6. Психогенії при гострих життєвонебезпечних ситуаціях.</p> <ol style="list-style-type: none">1) Принцип зворотнього біологічного зв'язку в психотерапії психічної травми.2) Теорія десенсибілізації рухом очей Ф. Шапіро.3) Методологія ДПДГ за М. Доморацьким.
7	<p>Тема 7. Панічні розлади, як наслідок впливу екстремальної ситуації.</p> <ol style="list-style-type: none">1) Теоретичні засади когнітивно-поведінкового підходу в роботі з панічним розладом.2) Особливості КПТ та відмінності від інших підходів в психотерапії панічних розладів..

	3) Переваги та недоліки КПТ в роботі з панічними розладами.
8	Тема 8. Профілактика та психотерапія психогеній в екстремальних умовах. 1) Теоретичні засади нейролінгвістичного програмування. 2) Особливості НЛП та відмінності від інших підходів в психотерапії.. 3) Переваги та недоліки НЛП.

6. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальна робота студентів «ІНДЗ» передбачає оволодіння методами, формами, технологією консультативного процесу в роботі з особами, які належать до груп ризику під час екстремальної ситуації, формування навичок постановки психологічного діагнозу, адекватного та вмілого використання діагностичних методик.

Результатом виконання індивідуальної науково-дослідної роботи за даною навчальною дисципліною є написання індивідуально-дослідного завдання на певну тему.

Перелік тем рефератів для написання індивідуально-дослідного завдання:

1. Теоретичні основи особливостей поведінки людини в екстремальній ситуації.
2. Класифікація екстремальних ситуацій в сучасній психології екстремальності.
3. Історія виникнення психології екстремальності, як окремого напрямку в практичній психології.
4. Поняття про психічну травму, як наслідок перебування людини в екстремальній ситуації.
5. Основні напрямки вивчення екстремальних ситуацій та їх наслідків.
6. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах та під час терористичних актів.
7. Поняття про психічні реакції на екстремальну ситуацію та психічні розлади організму людини.
8. Види екстремальних умов під час стихійного лиха.

9. Види екстремальних умов при катастрофах та під час ведення бойових дій.
10. Стратегія поведінки людини в умовах екстремальної ситуації.
11. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій.
12. Форми емоційної напруги, що виникають в екстремальних ситуаціях під час ведення бойових дій.
13. Явище агресії, аутоагресії та депресії, що виникають в екстремальних ситуаціях під час ведення бойових дій.
14. Паніка, як соціально-психологічне явище та стан індивіда.
15. Типологія паніки, причини її виникнення та форми прояву.
16. Медико-психологічна систематика психогенних розладів особистості в екстремальних умовах.
17. Психофізіологічні зміни в організмі людини, як наслідок впливу екстремальної ситуації.
18. Види психогеній, що виникають як наслідок екстремальних ситуацій.
19. Особливості та специфіка роботи клінічного психолога з людьми, що гостро пережили екстремальні ситуації.
20. Клінічні особливості психогеній в умовах екстремальної ситуації.
21. Медико-психологічна характеристика клінічної картини здоров'я людини, що знаходилась в умовах екстремальної ситуації.
22. Порушення функцій ендокринної системи людини, що перебувала в умовах екстремальної ситуації.
23. Гострі прояви стресу та дистресу, як реакції на екстремальну ситуацію.
24. Афект та патологічний афект, як реакція на екстремальну ситуацію.
25. Психогенії при гострих життєвонебезпечних ситуаціях.
26. Панічні розлади, як наслідок впливу екстремальної ситуації.
27. Характеристика нав'язливих страхів та фобій, як наслідок впливу життєво небезпечних ситуацій.
28. Інстинкт самозбереження, як форма реакції на життєво небезпечну ситуацію.

29. Специфіка надання психологічної допомоги особам, що зазнали психологічної травми внаслідок екстремальної ситуації.
30. Медична допомога при психогеніях в екстремальних умовах.
31. Загальна характеристика медикаментозних методів допомоги при психогеніях в екстремальних умовах.
32. Деонтологічний підхід до жертв, що зазнали психічної травми внаслідок екстремальної ситуації.
33. Психотерапевтичні заходи в роботі з людьми, що перебували в умовах екстремальної ситуації і зазнали психічної травми.
34. Профілактика та психотерапія психогеній в екстремальних умовах.
35. Поняття позитивного емоційно-психологічного клімату та особливості умов його створення.
36. Використання елементів релаксації та медитації в роботі з людьми, що перебували в умовах екстремальної ситуації.
37. Форми та прийоми зняття емоційної напруги в умовах реабілітаційного центру.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль здійснюється на кожному практичному та лабораторному занятті за результатами виконання практичних завдань й усних відповідей студентів із теми, що вивчається.

Оцінка практичної роботи та лабораторної роботи залежить від якості виконання усіх завдань, оформлення, висновків. Практичні заняття оцінюються **від 0 до 4 балів**.

1 бал виставляється за поверхневу відповідь на основі прочитаної лекції: відповідь хаотична, фрагментарна, відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті, без використання демонстраційного матеріалу.

2 бали студент отримує за усну відповідь на занятті у тому разі, якщо ця відповідь послідовна, чітка, структурована, логічна, за матеріалом основних підручників; часткове вміння наводити власні приклади и здійснювати їх порівняльний аналіз; часткове розкриття суті основних термінів з психології здоров'я.

4 бали студент отримує в тому разі, якщо ця відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилання на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, наведення власних прикладів; порівняльний аналіз понять з психології здоров'я із використанням діагностичних методик.

Лабораторні заняття оцінюються **від 0 до 2 бала**.

0 балів виставляється за поверхневу відповідь: відповідь хаотична, фрагментарна, відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті, без використання демонстраційного матеріалу.

1 бал студент отримує за усну відповідь на занятті у тому разі, якщо ця відповідь послідовна, чітка, структурована, логічна, за матеріалом основних підручників; часткове вміння наводити власні приклади и здійснювати їх порівняльний аналіз.

2 бали студент отримує в тому разі, якщо ця відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; порівняльний аналіз понять з психології здоров'я із використанням діагностичних методик.

Індивідуальне науково-дослідне завдання оцінюється в межах 1-4 балів.

Підсумковий контроль передбачає виконання модульних контрольних робіт. За виконання модульних контрольних робіт студент може отримати максимум 60 балів.

Оцінка з дисципліни виставляється за національною шкалою, за 100-бальною системою та за шкалою ECTS.

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів		
Модуль 1				Модуль 2						Модуль 3	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	Лабораторні	МКР	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
2	2	2	2	4	4	4	4	4	12	60	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акимов Г. А. Некоторые вопросы организации психоневрологической помощи во время Великой Отечественной войны / Г. А. Акимов, О. С. Лобастов, Л. И. Спивак // Военно-медицинский журнал. – 2005. – № 11 – С. 18–21.
2. Александровский Ю. А. Состояние психической дезадаптации в экстремальных условиях (по материалам аварии на Чернобыльской АЭС) / Ю. А. Александровский, Г. М. Румянцева, Б. П. Щукин // Журн. невропатология и психиатрия. – 2009. – № 5 – С. 111–117.
3. Александровский Ю. А. Психоневрологические расстройства при аварии на Чернобыльской АЭС / Ю. А. Александровский // Медицинские аспекты аварии на Чернобыльской АЭС. – Киев : Здоров'я, 2008. – С. 171–177.
4. Александровский Ю. А. Состояния психической дезадаптации и их компенсация / Александровский Ю. А. – М. : Наука, 1999. – 272 с.
5. Алтунин А. Т. Формирования гражданской обороны в борьбе со стихийными бедствиями / Алтунин А. Т. – М. : Стройиздат, 2008. – 248 с.
6. Бахтин А. К. Меры безопасности при ликвидации последствий стихийных бедствий и производственных аварий / Бахтин А. К. – М. : Энергоатомиздат, 2004. – 287 с.
7. Биндер Г. Психопатии, неврозы, патологические реакции / Г. Биндер // Клиническая психиатрия ; под ред. Г. Груде. – М. : Медицина, 2007. – С. 143–165.

8. Боброва Э. С. Управление и самоуправление эмоциональным состоянием в критических ситуациях в системе взаимоотношений руководителей производственных и сельскохозяйственных коллективов / Э. С. Боброва, Л. А. Китаев-Смык. – М. :МСХА им.Тимирязева, 1984. – 82 с.
9. Брусиловский Л. Я. Землетрясение в Крыму и невропсихический травматизм / Л. Я. Брусиловский, Н. П. Бруханский, Т. Сегалов. М. : Б.и., 2008. – 107 с.
10. Виленский Т. С. Неотложные состояния в невропатологии / Виленский Т. С. – Л. : Медицина, 2006. – 303 с.
11. Виноградов М. В. Катастрофа: взгляд профессионала / Виноградов М. В. – Л. : Б.и., 2009. – 57 с.
12. Волович В. Г. Человек в экстремальных условиях природной среды / Волович В. Г. – М. : Мысль, 2003. – 203 с.
13. Горшков Г. П. Землетрясение / Г. П. Горшков // БСЭ. – [2-е изд.]. – 1992. – Т. 16. – С. 661–666.
14. Детенгоф Ф. Ф. Психическая закалка / Детенгоф Ф. Ф. – Ташкент : Медицина, 2007. – 51 с.
15. Джексон Э. Приспособления человека к землетрясениям в Сан-Франциско. Калифорния / Э. Джексон, Т. Мукерджи // Стихийные бедствия: изучение и методы борьбы. – М. : Прогресс, 2001. – С. 177.
16. Иванов Н. В. О соотношении особенностей психогенных ситуаций и психогенных реакции / Н. В. Иванов, И. А. Родионов / Материалы конференции (20–22 ноября 1971). – М. : Б.и., 2001. – С. 121–126.
17. Канеп В. В. Моделирование организации медицинской помощи населению при стихийных бедствиях / В. В. Канеп // Современное здравоохранение. – 2003. – № 5. – С. 8–13.
18. Ковалевский Ю. Н. Стихийные бедствия и катастрофы / Ковалевский Ю. Н. – Рига, 2006. – 114 с.
19. Ковригина В. И. Сильнейшие землетрясения мира за 20 веку : краткая географическая энциклопедия/ Ковригина В. И. – М., 2006. – Т. 5. – С. 301 – 309.
20. Короленко Ц. П. Психофизиология человека в экстремальных условиях / Короленко Ц. П. –М. : Медицина, 1988. – 271 с.

21. Краснушкин Е. К. Избранные труды / Краснушкин Е. К. – М. : Медгиз, 2000. – С. 331–340.
22. Лазарус Р. Теория стресса и психофизиологические исследования / Р. Лазарус // Эмоциональный стресс. – М., 1990. – С. 178–208.
23. Лежепекова Л. Н. Вопросы психогигиены и психопрофилактики в работе практического врача/ Л. Н. Лежепекова, Б. А. Якубов. – Л. : Медицина, 2007. – 188 с.
24. Лобастов О. С. Землетрясение / О. С. Лобастов // БМЭ. – [3-е изд.]. – 1998. – Т. 8. – С. 435–436.
25. Лобастов О. С. Психопрофилактика в системе морально-психологической подготовки войск / О. С. Лобастов, Л. И. Спивак // Военно-медицинский журнал. – 2009. – № 9. – С. 16–19.
26. Лобастов О. С. Наводнение / О. С. Лобастов, В. Н. Медведев // БМЭ. – [3-е изд.]. – 1981. – Т. 16. – С. 106–107.
27. Лобастов О. С. Стихийные бедствия / О. С. Лобастов, В. Н. Медведев // БМЭ. – [3-е изд.]. – 1985. – Т. 24. – С. 266–267.
28. Лобастов О. С., Спивак Л. И., Панов Б. П. О профилактике чрезмерного эмоционального напряжения психотропными средствами / О. С. Лобастов, Л. И. Спивак, Б. П. Панов // Военно-медицинский журнал. – 2008. – № 5. – С. 26–29.
29. Люмберг Л. Стресс: его негативные последствия, медицинские аспекты проблемы / Л. Люмберг // Эмоциональный стресс. – М. : Медицина, 2000. – С. 255–260.
30. Молохов А. В. Психогении / А. В. Молохов // 1.МЭ. – 2002. – Т. 27 – С. 299–315.
31. Случевский Ф. И. Диагностика психических состояний в норме и патологии / Случевский Ф. И. – Л. : Медицина, ГЖО 2003. – 293 с,
32. Спивак Л. И. Задачи психогигиены и психопрофилактики в современных условиях / Л. И. Спивак // Воено-медицинский журнал. – 2000. – № 11. – С. 17–20.
33. Спивак Л. И. Психогигиена и психопрофилактика в армии / Л. И. Спивак // БМЭ. – [3-е изд.]. – 2003/ – Т. 21. – С. 431–332.

34. Судебная психиатрия ; под ред. Г. В. Морозова. – М. : Юридическая литература, 2006. – 336 с.
35. Тимофеев Н. И. Военная психиатрия и травма мозга / Н. И. Тимофеев // Журнал невропатологии и психиатрии. – 2007. – № 11. – С. 1680–1683.
36. Ушаков Г. К. Пограничные нервно-психические расстройства / Ушаков Г. К. – М. : Медицина, 2007. – 303 с..
37. Хардин Д. Наводнение в Шрусбери, Великобритания / Д. Хардин, Д. Паркер // Стихийные бедствия: изучение и методы борьбы. – М. : Прогресс. – 1998. – С. 54.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛКУ

1. Предмет, завдання та методи дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій».
2. Структура та зміст дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій».
3. Зв'язок дисципліни «Психологія екстремальних ситуацій» з іншими галузями психології.
4. Теоретичні основи особливостей поведінки людини в екстремальній ситуації.
5. Класифікація екстремальних ситуацій в сучасній психології екстремальності.
6. Історія виникнення психології екстремальності, як окремого напрямку в практичній психології.
7. Поняття про психічну травму, як наслідок перебування людини в екстремальній ситуації.
8. Основні напрямки вивчення екстремальних ситуацій та їх наслідків.
9. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах та під час терористичних актів.
10. Поняття про психічні реакції на екстремальну ситуацію та психічні розлади організму людини.
11. Види екстремальних умов під час стихійного лиха.
12. Види екстремальних умов при катастрофах та під час ведення бойових дій.
13. Стратегія поведінки людини в умовах екстремальної ситуації.

14. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій.
15. Форми емоційної напруги, що виникають в екстремальних ситуаціях під час ведення бойових дій.
16. Явище агресії, аутоагресії та депресії, що виникають в екстремальних ситуаціях під час ведення бойових дій.
17. Паніка, як соціально-психологічне явище та стан індивіда.
18. Типологія паніки, причини її виникнення та форми прояву.
19. Медико-психологічна систематика психогенних розладів особистості в екстремальних умовах.
20. Психофізіологічні зміни в організмі людини, як наслідок впливу екстремальної ситуації.
21. Види психогеній, що виникають як наслідок екстремальних ситуацій.
22. Особливості та специфіка роботи клінічного психолога з людьми, що гостро пережили екстремальні ситуації.
23. Клінічні особливості психогеній в умовах екстремальної ситуації.
24. Медико-психологічна характеристика клінічної картини здоров'я людини, що знаходилась в умовах екстремальної ситуації.
25. Порушення функцій ендокринної системи людини, що перебувала в умовах екстремальної ситуації.
26. Гострі прояви стресу та дистресу, як реакції на екстремальну ситуацію.
27. Афект та патологічний афект, як реакція на екстремальну ситуацію.
28. Психогенії при гострих життєвонебезпечних ситуаціях.
29. Панічні розлади, як наслідок впливу екстремальної ситуації.
30. Характеристика нав'язливих страхів та фобій, як наслідок впливу життєво небезпечних ситуацій.
31. Інстинкт самозбереження, як форма реакції на життєво небезпечну ситуацію.
32. Специфіка надання психологічної допомоги особам, що зазнали психологічної травми внаслідок екстремальної ситуації.

33. Медична допомога при психогеніях в екстремальних умовах.
34. Загальна характеристика медикаментозних методів допомоги при психогеніях в екстремальних умовах.
35. Деонтологічний підхід до жертв, що зазнали психічної травми внаслідок екстремальної ситуації.
36. Психотерапевтичні заходи в роботі з людьми, що перебували в умовах екстремальної ситуації і зазнали психічної травми.
37. Профілактика та психотерапія психогеній в екстремальних умовах.
38. Поняття позитивного емоційно-психологічного клімату та особливості умов його створення.
39. Використання елементів релаксації та медитації в роботі з людьми, що перебували в умовах екстремальної ситуації.
40. Форми та прийоми зняття емоційної напруги в умовах реабілітаційного центру.